

משה לביא

משא ריצ'רד הרדסטון

קטעים נבחרים

את ריצ'רד הרדסטון פגשתי במקרה באחד ממסעותי האקדמיים, ולא יכולתי שלא להימשך אל האיש הזה, בייבי-בומר קלאסי, פליט שנות השישים, טרוד ומטריד, נרגן ועקצן, אירוני ואוהב. במשך כמה שנים שוחחנו והתכתבנו והתוודעתי בהדרגה לעולמו. הוא סיפר בכאב ובחדות על המעגלים השונים של עולמו, הכורכים יחדיו את אווירה של העיר האקדמית עם ההוויה הגלובלית השסועה של משפחה יהודית הפזורה בין ארצות הברית (מזרח ומערב), אנגליה וישראל (או השטחים הכבושים, אם תשאלו את ריצ'רד עצמו), נגע לא נגע ביחסיו עם אשתו, עם הוריו ואחיו, ועם אחייניתו החריפה.

ריצ'רד ריתק אותי לא רק בשל סיפור חייו, אלא גם בשל השף-השף הזועם, הנבואי כמעט, אשר בו הוא מביט על העולם. "אפילו שיחתם של תלמידי חכמים צריכה לימוד", ואני מצאתי בשיחתו של ריצ'רד שירה סיפורית, לעתים עד כדי מעין יומן בפרווה קצובה, המהדהדת משהו ממורו הנערץ, המשורר אלן גינזברג. לא אדם כריצ'רד יביא את דבריו אל הצורה החתומה והגמורה הראויה לדפוס. בכל כתיב ריצ'רד הרדסטון אני מנסה לעשות זאת בעבורו, ולהביא משהו מעולמו.

מ"ל

כאן מן התחת של ברקלי

כָּאן, מִן הַתַּחַת שֶׁל בְּרֻקְלִי, אֲנִי רוֹאֶה אֶת הָעוֹלָם כָּלוֹ,
כָּאן, מִן הַחוּר שֶׁל הַתַּחַת שֶׁל בְּרֻקְלִי, אֲנִי יוֹדֵעַ מָה הִיָּה וּמָה יִהְיֶה.
אֲנִי יוֹדֵעַ מָה הִיָּה קֹדֶם, מָה הִיָּה אַחֵר כֵּן, מָה עוֹד יִהְיֶה,
אֲנִי יוֹדֵעַ כִּבֵּר שֶׁהִיא לֹא תִהְיֶה תִלְמִידָהּ, הַגְּבֵרֶת,
שֶׁהַדוֹקְטוֹרֶנֶט הִנֵּה שָׁבָא אֵלַי, כֹּל כֵּן גֵּאָה,
מַגִּישַׁ לִּי חוֹבֶרֶת שֶׁלֵּשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים עֲמוּד שֶׁל מְקוֹרוֹת
יִבְחַר לוֹ לְאִשָּׁה אַחֶרֶת, מִתִּישָׁהוּ בְּרִבּוֹת הַיָּמִים, כְּשֶׁכִּבֵּר יִזְכֶּה לְתֹאֵר.

כָּאן, מִן הַחוּר שֶׁל הַתַּחַת שֶׁל בְּרֻקְלִי, אֲנִי מְרִיחַ אֶת הַבֶּשֶׂר,
גַּם בְּמִקוֹם בוֹ אַחֲזוּ הַמְּסַעְדוֹת הַצְּמַחוּנִיּוֹת הוּא הַגְּבוּהָ בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם.
רִיחוֹת הַטָּגוֹן שֶׁל הַבֵּיִיקוֹן רוֹדְפִים אַחֲרַי עַד לְכָאן,
לְמִכּוֹן הַצְּלוּם הַקָּטָן שֶׁבְּקִצָּה פְּנֵת הָרְחוֹב, שְׂרוּתֵי צְלוּם וְאַסְפֶּרְסוֹ.

קונספּט לא רע אַני המצאתי, ארועים קטנים עם סיום עבודה,
בר משקאות קטן בארון של דפי איי-ארבע.

הנה אשתו היפה והעדינה של הדוקטורנט הנזכר,
היא היחידה ברחובות הנהר האנושי של ברקלי שאינה מביטה בי,
בסקירה מהירה של הקרחת, הזקן והמשקפים, באמירה לא נאמרת שאותה כלם
שותקים מולי

כל כך מגחך אתה, ריצ'רד הרדסטון, מתחפש לפרופסור,
מעולם לא גמרת את הסמינר האחרון של התאר הראשון,
חושב לעצמו שמשקפים-זקן-קרחת מחפים על גורל של דוכן צלום עבודות
וחוברות מקורות.

רק היא יודעת, אני רואה זאת בעינייה, שכאן מן החור של התחת של ברקלי,
אני רואה את הכל, ויודע את הכל, ואינני יכול להגיד לה כמה מר יהיה גורלה.

שם, שם, במאמרי

לכאורה מר, אבל בעצם,
בהמשך למה שכבר אמרתי, שם, שם, במאמרי, זאת אומרת בשירי
לכאורה מר, אבל בעצם, באמצע החיים היא תזכה לשחרור
ואחרי כמה חדשים של ערפול, או של סחרור
היא תאסף את עצמה מבין קורותיו, ותדע
קורות הבית מעולם לא היו חלק מקורות החיים
ועכשו, אחרי הכל, כל מה שנותר הוא החיים.

גם את זאת אני יודע, כי כמו שכבר הבנתם, יש לי יכולות,
והעבדה הפשוטה שמעולם לא זכיתי להשחיל אותן במסלולים
הרגילים של כל הנמלים האקדמיות מסביבי, היא כי אני עכביש,
אני הוא עכביש, אני טוהה חוטים, עושה אותם לרשתות,
אני המסדר את כל העולם, אני הבורא את כל הפרדיגמות,
והם, ממאמר למאמר הם מהלכים, ומוסיפים עוד שורות לקורות החיים,
ולא רואים ללב, ולא רואים גם לעינים.

ואני כאן ממקומי הכל רואה, וכל מה שאמרתי עד עכשו גם הוא הבל,
כי הם רואים, אני יודע, ומסכן אותו הדוקטורנט, כי גם הוא רואה,

בְּעֵינַי, בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא מוֹסֵר לִי אֶת אוֹתָהּ הַחוֹבֶרֶת, אֶת כָּל הַסְּפוּר שֶׁל חַיִּיו,
 לֹא נְעִים לְפָגֵשׁ נְבִיא בְּדוּכָן צְלוּמִים בְּבָרְקֵי וּלְנִסּוֹת בְּכָל הַכַּח לְהִשְׁתִּיק אוֹתוֹ,
 לֹא לְהִקְשִׁיב לְאוֹרְקֵל, לְהִבְזוֹק הַצִּינִיּוֹת שֶׁבְּעֵינָיו, שֶׁמְסַתְּפֵל עַל הַחוֹבֶרֶת בְּמַבְט אֶחָד
 וְאוֹמֵר: הֵבֵל הַבְּלִים, טַפְשׁוֹן, דּוֹקטוֹרֵנֵט, עוֹד מַעֲט דּוֹקטוֹר, אַחַר כֵּן פְּרוֹפֶסוֹר,
 אֲנִי יוֹדֵעַ בְּדִיּוֹק מַה יִּקְרָה אִתָּךְ בְּהַמְשָׁךְ, וְגַם אִתָּה יוֹדֵעַ, וְאִתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ,
 אֲבָל אִתָּה מֵנִיחַ אֶת חוֹבֶרֶת הַמְּקוֹרוֹת וְהוֹלֵךְ, הוֹלֵךְ מֵהָר,
 אֲנִי יוֹדֵעַ, אִתָּה מֵאֲלֵה שֶׁלֹּא יֵאָרְגְנוּ לְעֲצָמָם שְׁתֵּי־קַטְנָה אֲצִלִּי לְרַגֵּל קַבְלַת הַתֵּאָר,
 אֲבָל, וְאִתָּה זֶה גַם אִתָּה יוֹדֵעַ, אִתָּה מֵאֲלֵה שְׁיֻדְעִים שֶׁמִּישֵׁהוּ אַחַר יֵאָרְגֵן זֹאת בְּעֶבְרוֹם.

הַתְּלִמִּיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג

אֲנִי הֵייתִי הַתְּלִמִּיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג.
 לֹא זָכִיתִי לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ בְּשַׁעוֹרִים הַחֲשָׁאִים,
 אֲבָל לֹא הֵייתָ לִי בְּעֵינַי, הוּא בָּא אֵלַי בְּלִילָה, בַּחֲלוּם,
 וְלָמַד אוֹתִי אֶת כָּל הַטְּרִיקִים.
 הָיָה לִי קָל מְאֹד לְדוֹבֵב אוֹתוֹ, סֶךְ הַכֵּל,
 בְּעֲצָם אֲנַחְנוּ מְכִירִים כִּכְר הַרְבֵּה מְאֹד שָׁנִים.

אֲנִי קָנִיתִי בַּחֲנוּת סְפָרִים מְשֻׁמְשִׁים בְּסֵן פְּרִנְצִיֶּסְקוֹ
 אֶת כָּל הַסֵּט שֶׁלּוֹ שֶׁל הַתְּלִמוּד, עִם כָּל הַהֶעָרוֹת בְּכַתֵּב יְדוּ,
 אֲחֵרִים הָיוּ עוֹשִׂים מְזֵה מִלִּיּוֹנִים, מוֹכְרִים בְּאִיזוֹ מְכִירָה פְּמַבִּית,
 אֲחֵרִים־אֲחֵרִים הָיוּ עוֹשִׂים מְזֵה מֵאֲמָרִים, אוֹ מוֹצִיאִים לְאוֹר בְּמַהְדוּרָה פְּקִסִּימִילִית,
 אֲבָל אֲנִי הוּא הַתְּלִמִּיד הַנְּאֻמָּן, שׁוֹמֵר הָאֵשׁ הַמְּלַחֶכֶת שֶׁל רַבִּי,
 אֲנִי מְמַשֵּׁף אֲצִלִּי בַּסֵּתֵר, בַּחֲשָׁאִי, לְקָרָא אֶת כָּל הַהֶעָרוֹת,
 שֶׁל הָאִישׁ אֲשֶׁר הִבִּין אֶת כָּל הַמְּהַלְכִים.

אִזּוֹ אֲנִי הוּא הַתְּלִמִּיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג,
 וְלַפְעָמִים בַּסֵּתֵר, בְּלִי לוֹמֵר לְאַף אֶחָד,
 אֲנִי אֲפִלוֹ מְחַכֶּה כִּכְר שְׁאֵמָא שְׁלִי תַּמוּת,
 כְּדִי שְׁאוּכַל לְקָרָא לָהּ עַל הַקְּבֵר אֶת קִדִּישׁ שֶׁל אֵלֶן גִּינְזְבֵּרְג
 וְלַפְצֵחַ אֶת קִרְבָּם שֶׁל כָּל הַבְּנֵי דוּדִים עִם הַזְּקֵנִים.

קרובי משפחה

אֵלֶן, אֵלֶן,
יש לי שיחה דחופה אתה, אֵלֶן
בוא אלי הלילה בחלום, אני מכרח לדבר אתה, אני מכרח לשוחח, אדברה וירוח לי.
פגשתי כאן קרוב משפחה שלך, אֵלֶן,
קרוב משפחה, פנראה, יש לו שם משפחה מאד דומה,
קוראים לו יצחק, אֵלֶן, ויש כאלה שקוראים לו 'הרב יצחק',
ושמעתי אותם מדברים בעינים בורקות על כתביו,
וראיתי אותה, אֵלֶן, ראיתי אותה פתאם, ונבהלת.

אתה חיב לבוא, אני חיב לדבר אתה הפעם,
הרי אתה ספרת לי, בפעם הקודמת שבאת,
שאותה דבורה הנביאה נקבה שם, באותו המקום, ומשם אתה נחלת את שירך,
ומה אני אגיד לך, אֵלֶן, מה אני אגיד? שלא תדע אילו צרות, אילו צרות צרורות,
מאותו מקום בדיוק, כך פתאם אני רואה כאן,
מאותו מקום בדיוק, האיש הזה, קרוב המשפחה שלך,
מתנבא גם הוא את נבואותיו,
ויש לו חסידים, עדת מעריצים, והם עושים מעשים, אֵלֶן,
וקשה לי להסביר לך, מבלי שתשוב אלי בלילה בחלום ותבוא ותדבר עמי,
קשה לי להסביר לך איך אתה בעצם כל כך קשור לזה,
איך היללה שלך, אויזה, בוקעת מגרונם, מאותו הגרון ממש,
איך היללה שלך, בטרנספורמציה מוזרה, בטרנספיגורציה, בשחרור קפיצים לא נכונים,
בוקעת מגרונם ופונה לשסף גרונות אחרים, אֵלֶן,
זה לא יאמן, לא לכה פללנו, לא את זה רצינו,
אנחנו רק שתינו, וגם קצת הזדינו,
אתם, כלומר. אני נמועת. אני רק הזדהיתי אתכם.
וגם כמובן נסינו, ועשנו, ועשינו,
ועכשו פתאם, כל הדברים הללו,
דבורה הנביאה לא רק אמרה שירה, אֵלֶן,
דבורה הנביאה שלחה גם את ברק בן אבינעם.

על חוף הים בתל-אביב

הילל בן שחר, איך נפלת, איך הפכת ליומן,
איך הפכה שגרת יום יום למתכון חייה הרגילים,
איך יצאת מן הדוכן והיית לאדם, אדם החי את כל חייו בתוך כל המרחבים האפשריים,
אדם המשווה עם אחרים אך לא משווח עם עצמו,
הילל בן שחר, איך נפלת, איך נסעת למקום,
בו פתאם, באמצע לילה, לא תמצא יותר מתם,
איך תחשב, הילל בן שחר, שיש לך כל הכלים,
איך תחשב, הילל בן שחר, סגור בתוך קפסת צבעים,
איך תחשב פתאם, הו ריצ'רד, שלך כל הכחות,
אימפוטנט, חסר כל כח, לא פלא שאין לך ילדים,
אל תגיד שוב: זה לא אני, זו היא, אל נא תאשים,
אל תאמר: זה היא, זה היא, זה היא, אל נא תאשים שנית,
פעם אחת, לכל החיים, הבט לתוכך בפנים,
פעם אחת, כל החיים, קח אתה קצת אחריות על עצמך,
אל תדמה בנפשך לברח בית המלך, אל תדמה להציל את עצמך,
אל נא תחשב שדומם כאן לשבת, בדוכן הזה, האכזר,
זה המוצא היחיד מן התפת,
של העולם היפה והזר,
רגע אחד, רק לרגע, הו ריצ'רד, רגע אחד, רק לרגע אפשר,
רגע אחד צא מעורך, צא מגופך, צא מזכרון היוותך התמידי,
שכח את הנפש, שכח את הרגל, שכח את היד ושכח את האיבר,
שכח את הצפרן, שכח גם את האצבע, שכח את הריס ושכח את הרגש,
שכח את האף, שכח את המשקפים, שכח אם אפשר גם את התחתונים,
שכח את הגרבים, שכח נעלים, שכח את דושות האופנים שלך,
שכח את כל הדברים הקטנים שעושים את היום-יום הזה שנקרא ריצ'רד הרדסטון,
שכח את סיבוב הכסא על צירו במבט משתומם וזועם על הרחוב, מן הדוכן אשר בקצה,
שכח את כוס הקפה הקבוע של עשר בבקר בערך, הקפה שאמור לעצר תזמנום,
שכח, אם אפשר, גם את ההליכה כל ערב כמעט מבית חשוף אל הרצאה שמעניינת אותך,
שכח, אם אפשר, את עצמך, שכח עד כדי כך שלא יהיה מה שתשכח, אל תתאבד,
לא לך הפונה,
רק תמנע קצת את עצמך, רק תפנה מבט לעולם, הנה כאן, כאן בתל אביב, הנה
עכשו מימינה הים,
הים ביפו, הדם בשפועו, הלב הנקטע באבו.

צלקת שנות השישים

אתה יודע ריצ'רד, כשאני מסתכלת עליך,
פתאום אני רואה דבר שרק הפרתי מקריאה,
פתאום אני רואה את הצלקת,
הצלקת העכורה,
הצלקת המדממת כאלו היתה עוד פצע,
צלקת שנות השישים.

אנ'לא באמת יודעת מה קרה לכם אז,
אני רק קראתי, רק ראיתי בסרטים,
אבל מיד ראיתי, במיוחד היהודים,
בוקובסקי, אתה יודע,
נחתכתם אז חתך עמק,
הרבה יותר מפצע הסרת ערלה.

מישהו פוצץ לכם מנה גדושה של לא-יודעת-מה ישר לתוך הלב,
לקחתם את זה קשה במיוחד, והספרות ספרה לי שעד היום לא התאוששתם,
ובמקרה שלך זה לא רק בספרות.
היה משהו באויר, משהו באוירה, היתה דקירה,
היתה נקישה אדירה על קרום הבתולין של המלה,
היה עירום, היה גבר, היתה אשה, היתה גישה חדשה, היתה תפלה.

אבל כל זה התקפל אחורה בפליק-פלק נוראי,
ולא נותר כמעט מאום, חוץ אולי מהזקן שלך, והקרחת,
או כמה מחקרים של אשתך,
שמרמזים בסוף הדרך על שבירה סופית של השגרה,
שנעטפה בכל המסגרות הראויות.